

FIIA 20/2015

COMMENT

Jyrki Kallio
Vanhempi tutkija
Ulkopoliittinen instituutti

Kiinan ja Taiwanin viimeinen tango Singaporessa > Jaetun Kiinan tilanteessa odotettavissa käänne huonompaan

Manner-Kiinan ja Taiwanin johtajat tapaavat lauantaina Singaporessa. Symbolisesti tapaaminen on merkittävä mutta Taiwanin lähestyvien vaalien vuoksi sen tosiasiainen vaikutus jää ohimeneväksi. Taiwanilla valtaan nousee puolue, johon Manner-Kiinan johto suhtautuu erittäin epäluuloisesti.

Kiina on ollut jaettu valtio vuodesta 1949 asti. Kiinan kansantasavallan hallituksen alaisen Manner-Kiinan ja Kiinan tasavallan hallituksen tosiasiallisesti hallitseman Taiwanin välillä vallitsee jäätyneen sisällissodan kaltainen tila, eikä kumpikaan osapuolista tunnusta toisen legitimitettä koko Kiinan hallitsijana. Manner-Kiina pitää Taiwania omamaakuntanaan, kun taas Taiwanilla saaresta käytetään virallista nimitystä ”Kiinan tasavalta Taiwanilla”.

Käytännössä osapuolten kaupalliset, taloudelliset, kulttuuriset, matkailulliset ja ihmisten väliset suhteet toimivat kuten minkä tahansa ystävällismielisten valtioiden välillä. Poliittisesti kummankin hallituksen virallinen tavoite on kuitenkin Kiinan jälleenyhdistäminen. Manner-Kiina on valmis toteuttamaan yhdistämisen viime kädessä vaikka voimakeinoin.

Taiwanilla kukaan ei enää toisinaan haikaile Manner-Kiinan valtaamista, mutta nykyiselle valtuutetuille Kuomintangille on mahdotonta luopua periaatteesta, jonka mukaan sen johtama hallitus on Kiinan eikä suinkaan Taiwanin hallitus. Poliittisesti tilanne on ollut samanlaisessa takalukossa jo vuosikymmenet, eikä muilla alueilla tapahtunut lähentyminen ole muuttanut kiistan perusasetelmia mitenkään.

Manner-Kiinan ja Taiwanin johtajat, Xi Jinping ja Ma Ying-jeou [pinyinillä Ma Yingjiu], tapaavat lauantaina Singaporessa. Tapaamista on luonnehdittu historialliseksi, sillä virassa olevat Kiinan kansantasavallan presidentti ja Kiinan tasavallan presidentti eivät ole koskaan aiemmin tavanneet toisiaan.

Historiallisuutta vähentää se, että osapuolet eivät tunnusta toistensa asemaa valtiollisina johtajina ja puhuttelevat toisiaan vain ”herra Xiksi” ja ”herra Maksi”. Sitä paitsi Manner-Kiinan näkökulmasta tapaaminen ei ole täysin ainutlaatuinen, sillä puoluejohtajien välisiä tapaamisia on järjestetty aiemminkin. Xi on Kommunistisen puolueen pääsihteeri ja Ma on Kuomintangin entinen puheenjohtaja (hän erosi puolueen johdosta viime vuoden joulukuussa).

Vuonna 2005 presidentti Hu Jintao tapasi Kommunistisen puolueen pääsihteerin ominaisuudessa Kuomintangin puheenjohtajan Lien Chanin [Lian Zhan]. Lienin puolue oli tuolloin oppositiossa, ja tasavallan presidenttinä oli Demokraattista edistyspuoluetta (DPP) edustanut Chen Shui-bian [Chen Shuibian].

Tapaamiselta ei odoteta kädenpuristusta ja yhteiskuvaa enempiä, mutta sen symbolinen merkitys on suuri. Xi Jinping voi esiintyä rauhantahtoisena, jalomielisenä

valtiomiehenä, ja Ma Ying-jeou voi korostaa puolueensa asemaa hyvien mannermaasuhteiden takaajana.

Kuomintang on sitoutunut niin sanottuun vuoden 1992 konsensusseen, jonka mukaan on vain yksi Kiina. Tämä on tehnyt mahdolliseksi viime vuosina vallinneen suojasään Manner-Kiinan ja Taiwanin suhteissa, mikä on näkynyt esimerkiksi taloudellisten suhteiden lähentymisenä. Konsensus ei kuitenkaan kannata pitkäälle, sillä osapuolten näkemykset sen merkityksestä ovat erilaiset.

Kuomintangin tulkinnan mukaan kummallakin osapuolella on oikeus tulkita ”yksi Kiina” haluamallaan tavalla. Manner-Kiinan mukaan Kiina on Kiina, siis Kiinan kansantasavalta. Niinpä periaatteellinen skisma on ”konsensuksesta” huolimatta ennallaan.

Tämänkertainen tapaaminen on todennäköisesti suurempi myönnytys Taiwanilta kuin Manner-Kiinalta. Taiwan on aina aiemmin vaatinut, että maiden väliset tapaamiset pitää toteuttaa tasavertaisuuden pohjalta, joko hallitusten tai puoluejohtajien välisinä. Kiina ei ole koskaan suostunut hallitusten välisiin tapaamisiin, ja mannerkiinalainen media puhuu tällä kerralla ”johtajista kummankin puolen Taiwanin salmen” ilman viitauksia hallitukseen, saati valtioihin. Tästä huolimatta aloite tapaamiseen

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

(09) 432 7000

Fax

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on riippumaton tutkimuslaitos, joka tuottaa korkeatasoista tutkimusta poliittisen päätöksenteon ja avoimen keskustelun tukemiseksi niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Korkean laadun varmistamiseksi ainakin kaksi asiantuntijaa lukee ja kommentoi kaikkien instituutin julkaisujen käsikirjoituksia. Julkaisut käyvät lisäksi läpi ammattimaisen kielitarkastuksen ja editointiprosessin. Julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

on luultavimmin tullut Taiwanilta, ja syynä ovat ensi vuoden tammikuussa pidettävät vaalit.

Mielipidemittausten mukaan vaalivoiton vie DPP, jonka ehdokkaan Tsai Ing-wenin [Cai Yingwen] odotetaan nousevan Kiinan tasavallan ensimmäiseksi naispresidentiksi. DPP:n tausta on Taiwanin eroa Kiinasta ajaneessa oppositioliikkeessä, ja puolueessa on edelleenkin kannatusta Taiwanin itsenäistymiselle ”Taiwanin tasavaltana”. Monet DPP:n kannattajat tuntevat itsensä identiteetiltään nimenomaan taiwanilaisiksi. Heidän määränsä kasvaa, sillä yhä harvempi nuori taiwanilainen kokee itsensä kiinalaiseksi.

Ma Ying-jeou ilmeisesti yrittää kääntää Kuomintangin kannatusta nousuun osoittamalla, että puolue on Manner-Kiinan luottomiehen asemassa. Muuttuvien identiteettien valossa on kuitenkin odotettavissa, että lopputulos on päinvastainen, ja DPP saa tammikuussa murskavoiton.

DPP:n edellinen valtakausi (2000–2008) oli Manner-Kiinan ja Taiwanin välisten suhteiden kannalta kylmä ja myrskyisä. Tsai Ing-wen on lupautunut ylläpitämään vallitsevaa poliittista järjestystä eikä aja itsenäisyyttä. Manner-Kiina ei kuitenkaan luota näihin lupauksiin vaan keskustelisi mieluummin jo sisällissodan vuosilta tutun vastusta-

jansa Kuomintangin kanssa. Se lienee syy siihen, miksi Xi Jinping on suostunut tapaamiseen Ma Ying-jeoun kanssa. Näyttää kuitenkin mahdolliselta, että tapaaminen jää osapuolten viimeiseksi tangoksi. Poliittisten suhteiden sääennustus lupaa lunta tanssitupaan.